

Urednica
Tea Jovanović

Aleksandar Gajović

Copyright © 2015 Aleksandar Gajović
Copyright © 2015 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

Za društvo u éošku

Životne priče legendarnih pevača kafanske boemije

ISBN 978-86-7702-397-3

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2015.

SADRŽAJ

Kafana i estradni bogovi	9
Predrag Živković Tozovac	13
Bora Spužić Kvaka	41
Lepa Lukić	75
Šaban Bajramović	105
Predrag Cune Gojković	133
Zvonko Bogdan	161
Silvana Armenulić	191
Toma Zdravković	221
Šta je bilo posle?	251
<i>Izvori</i>	252
Vanja Bulić: Osmoro veličanstvenih	253

Svima koji me vole, poštuju i veruju u mene, a takvih,
čini se, nije malo!

Kafana i estradni bogovi

Kafana je vrsta ugostiteljskog objekta koji se tako zove u Srbiji i Hrvatskoj. Na bosanskom je to kahvana, a na makedonskom kafeana.

U njoj se, pre svega, pila kafa.

Stoga je s vremenom dobila baš to ime. Uostalom, kafana je reč turskog porekla i označava kuću u kojoj se pije kafa. Reč *kahvehane*, kako se kafana zove na turskom jeziku, preuzeta je iz arapskog i persijskog – *gahve* (kafa) i *khane* (kuća).

Prve kafane s kafom otvorene su u Carigradu početkom XVI veka, a Osmanlije su ih prilikom osvajanja prenele na Balkan.

U jednom periodu se kafana doživljavala i kao bistro, što je bilo karakteristično za područje nekadašnje Jugoslavije. Danas se u njima, osim kafe, služe bezalkoholna i alkoholna pića, ali je kafa bila i ostala ključni uslužni artikal u njima.

Posetioci kafana su, nažalost ili srećom, minulih vekova sve manje u njima konzumirali kafu, a mnogo više sve ostalo, što je dovelo do pojma boema i boemije. Nema nikakve sumnje da je prostor nekadašnje Jugoslavije od polovine prošlog veka naovamo postao temelj za boemiju. Ona je tokom sledećih decenija iznedrila mnoga velika imena ovdašnje umetnosti, pesnika i književnika, slikara i crtača, svirača i pevača ponajviše.

Ova knjiga, koja je nastala na inicijativu Vladimira Đurića, popularnog Đure Mornara, dramaturga, muzičara i novinara, kome ću na tome zauvek ostati zahvalan, sadrži samo neke biografske

podatke o onima koji su, potpuno nepoznati, započeli svoje muzičke karijere baš u kafani, duvanskom dimu i sa čašicom u ruci, da bi s vremenom dostigli nacionalnu i internacionalnu afirmaciju i svakako vrednost.

Da su krenuli drugim putem, pitanje je da li bi ikada postali ono kako ih često nazivamo – estradni bogovi. I boemi, koji su postali kafanske legende. Na tome kafani večno hvala, a onima u njoj divljenje i sve počasti, koje su ih u vremenu za nama neshvatljivo zaobilazile. Ovo je samo mali doprinos ispravljanju te uslovno višedecenijske nepravde.

Još reč ili dve o...

Kafana je, u stvari, samo jedna reč, koja sadrži hiljadu slika. Za nju vam nije potrebno nikakvo predznanje. To mesto je, uostalom, toliko puta opevano i s toliko emocija opisano da je gotovo nemoguće doći do nekog opipljivog broja. Kafana je i prostor koji najbolje leči tugu i rasplamsava radost. A tu se okupljaju baš svi – i radnici i poštena inteligencija, i intelektualci i oni koji to nisu, i časni i nečasni, i hohštapleri i osobe koje ni mrava ne bi zgazile, i žalosni i srećni, i mali i veliki ljudi, i kurve i gorde žene, i barabe i probisveti, i znani i neznani...

Bez predrasuda, u kafanu se, ipak, najčešće beži od stvarnosti, upravo onako kako to rade đaci izbegavajući školske obaveze, a muževi i žene bračne dužnosti. Na tim mestima se može videti toliko stvari da je svako nabranje puko gubljenje vremena. Nema tu lakiranja ni ulepšavanja naše svakodnevice, već je tu samo gola istina, koja ume da boli ili razvedri i najvećeg namćora.

Mnogi kafanu s pravom nazivaju drugom kućom, jer one prave skoro da i nemaju. Posle nekoliko čašica, ružno postaje lepše i draže, čak i sasvim podnošljivo. Meraklije i boemi, kavgađizije i razdražljivci se u tom prostoru odmah prepoznaju, pa zato svako od njih odmah zauzima svoj prepoznatljiv razmetljiv stav.

Ali, kada se u kafani pesma čuje, sve utihne i pretvori se u jedno. Zato joj se oni koji zalaze u nju uvek rado vraćaju, a da za to možda i nemaju valjanog razloga. Taj fenomen nikada niko dokraja neće objasniti ni razobličiti, baš kao što ni ova knjiga tome ne teži, već samo nastoji da približi kafanu onima koji joj se tako bezrezervno udvaraju i predaju, a da pritom ne mogu na pravi način to da objasne. Ako se tu, opet, radi o obostranoj naklonosti i ljubavi, koja zaborava nema, onda to ume da traje i traje...

Predrag Živković Tozovac
Šeret i harmonikaš

Voz iz Kraljeva je lagano pristajao na drugi kolosek beogradske železničke stanice. Kada se kompozicija najzad zaustavila, iz vagona drugog razreda je izašla žena s malim koferom u ruci. Dočekao ju je suprug sa sinom. Posle kratkog razgovora, uobičajenog po završenom putovanju, žena je koferče predala mužu i namah se osvrnula oko sebe. Tada je ugledala jednog mladića kako, sa harmonikom o ramenu i zavežljajem u ruci, izlazi iz vagona iz koga je ona malopre izašla. Taj prizor kao da ju je malo zbunio i uznemirio, ali vešto je to sakrila. Pomislila je da će njen pogled prema mladiću s harmonikom o ramenu i gotovo neprimetan drhtaj ostati neprimećeni. Ona, suprug i sin polako su krenuli prema izlazu iz železničke stanice.

Od tog dana prošlo je nekoliko decenija, ali mališan, koji je u međuvremenu postao odrastao, porodičan čovek, događaj na peronu beogradske železničke stanice nije zaboravio. Bio je to još jedan dokaz za to da u našim sećanjima postoje isečci koji povremeno traže odgovore na nepostavljena pitanja. Odlučio je da o tome razgovara s majkom. Kada joj je to pomenuo, od srca se nasmejala, otkrivši pozadinu događaja.

– Jedan kupe je u čitavom vozu bio prazan, pa sam sela u njega. Čim smo krenuli, vrata kupea su se otvorila i na njima se pojavio nepoznat mladić mojih godina, koji je, s harmonikom obešenom

o rame, delovao smeteno ali veselo i pomalo šeretski. Uljudno me je pitao da li je slobodno, a ja rukom, bez ijedne izgovorene reči, pokazah na prazna mesta prekoputa mene. U jednom trenutku smo zapodenuli razgovor, kakav inače ljudi vode kada je pred njima dug put. Upitala sam ga zašto nosi harmoniku. Istog trenutka je radosno ustao, skinuo harmoniku s gornjeg prtljažnika i veoma vešto počeo da prebira po njoj. Kao da je jedva čekao da je uhvati u ruke i neznanki pokaže šta zna. Odmah se videlo da je učen i da savršeno vlada instrumentom. Pitao me je da li imam neku muzičku želju, na šta sam mu kao iz topa izdeklamovala nekoliko pesama koje sam odranije znala. Ne samo da je harmoniku dobro svirao već je odlično i pevao. Dobro raspoloženje je, međutim, počelo da mi se kvari kada je seo pored mene i počeo, uz pesmu i svirku, otvoreno da mi se udvara. Pokajala sam se što sam uopšte pomenula harmoniku, ali bilo je kasno za kajanje. Nasrtljivost je kulminirala kada je stavio ruku na moje koleno, što me je navelo da mu odvalim dobru šamarčinu! Odmah je prestao da svira, povukao se, obraza crvenog kao krv, na drugi kraj kupea. U takvom, tmurnom raspoloženju, stigli smo u Beograd. Tvom ocu, naravno, nisam smela ništa da kažem. Znaš koliko je bio ljubomoran. Svašta je onda moglo da se dogodi. Mnogo godina kasnije, mladog harmonikaša iz kupea videla sam na televiziji. S vremenom je postao veoma poznat, veliki interpretator narodnih pesama. Njegovo ime je Dragan, to jest Predrag Živković Tozovac.

U sobi u kojoj su se tada našli majka i sin, tišina je samo na tren ovladala, a potom su se oboje dugo smejali, kao što rade prijatelji posle dobro ispričanog vica.

Postoje osobe na domaćoj estradi na koje čovek, jednostavno, nikada ne može da se naljuti. Razoružavajući osmeh, koji pokazuje besprekoran niz njegovih belih zuba, krupne i živahne oči osenčene

zelenom bojom, glagoljivost i garderoba kao da je tog trena izašao iz nekog butika upotpunjuju prvi utisak o višestruko talentovanom Predragu Živkoviću Tozovcu.

A kada je o darovitosti reč, teško je reći da li je bolji pevač, pesnik, kompozitor, aranžer ili instrumentalista na harmonici. Kada se tome doda urođen smisao za šou na sceni, shvatite da pred sobom imate jednu od najkompletnijih estradnih ličnosti bivše Jugoslavije. Iako je za posao kojim se bavi solidno obrazovan, u razgovoru će neizbežno istaći kako sve što je u životu postigao, a postigao je zaista mnogo, duguje kafani. U kafani je počeo karijeru, u njoj je stasavao i postao nadaleko poznat po programima radi kojih su u kafanu odlazili i oni koji retko u nju kroče. Dugo i redovno je svraćao u kafanu, čak i onda kada nije imao razloga za to. Opijao ga je karakterističan miris nikada dokraja izvetrene prostorije, a najčešće i memljive, koji mu se kao nekom zavisniku zauvek uvukao pod kožu. Nije bio strastveni pušač, niti veliki obožavalac čašice, ali su mu duvanski dim i hladan špricer donosili mir i spokojstvo, pa je, prema sopstvenim rečima, mogao racionalno da razmišlja. A kada je u njoj imao angažman, publika ga je od srca prihvatala i obožavala. I tako sve dok zora ne zarudi.

Iz kafane, idući ka kući, svraćao je, usput, u još nekoliko lokala, kako bi se iz prve ruke obavestio šta se tu događalo i kako su njegove kolege prošle dok je on radio na onom drugom mestu. Dok su se, tako, drugi spremali za odlazak na posao ili već bili na radnom mestu, Tozovac je odlazio na počinak. Voleo je odmor i dobar san, posle čega bi, kao nov, bio odlično raspoložen i spreman za još jedan šou i noćnu zabavu.

Takav način života, kada se noć zameni za dan, ostavio je na njemu traga, pa se s vremenom u leđima malo povio, verovatno od težine harmonike, a podočnjaci su ispod njegovih nemirnih očiju postajali vidljiviji. I kosa mu se proredila, a glas mu je postao muževniji, grublji i promukliji.

Uz njegov prepoznatljiv i jedinstven nadimak, zvali su ga i Toza Vampir, verovatno zbog toga što je danju spavao kao da je poodmakla noć, dok noću oka nije mogao da sklopi. Nikada se pouzdano nije utvrdilo da li je taj nadimak on sam sebi nadenuo ili je to učinio neko drugi.

Iako je privatnost vešto i uporno skrivao od javnosti, nešto od toga je ipak završilo na stranicama šarolikih medija tabloidnog tipa. Između ostalog, najčešće se pisalo da se, pored nekoliko neuspešnih brakova i više vanbračne dece, nikada nije lišio zadovoljstva da bude u društvu lepotica. Ako su ga kroz dugu i bogatu karijeru možda pratile nedovoljno utemeljene priče o porocima kojima se povremeno odavao, Tozovac, s druge strane, nikada nije krio strast prema ženama. One su za njega bile centar oko koga se sve okreće. Ruku na srce, njegovom uglađenom šarmu i glagoljivosti zaista je bilo teško odoleti. A kako se uopšte odupreti tom razdraganom i iskrenom osmehu od uha do uha, rečima i šaputanju što iz njega žubore kao da izviru iz bistrog planinskog potoka, talentu za muziku i stihove...

Ne, to je baš bilo teško učiniti.

Kraljevo je tog dana bilo zavejano snegom i gotovo okovano ledom, što nije umanjilo veliku radost porodice Živković: 22. januara 1936. godine na svet je konačno došao sin Dragan, čije će ime svi odmah promeniti u Predrag. Prinovu su dugo čekali, pa je otac Svetozar Toza Živković umeo da proslavi rođenje sina na svoj način. Kako je bio vlasnik kafane *Jugoslavija* u obližnjoj Mataruškoj Banji, naredna tri dana se u njoj sviralo, pevalo, pilo i lumpovalo.

Toza nije samo bio gazda u sopstvenoj kafani, već je, svirajući harmoniku, predvodio orkestar koji je odlično svirao, pa se uveče na tom mestu redovno tražila stolica više. Repertoar je bio raznovrstan, a on pravi virtuoz, pa je ubrzo izašao na dobar glas u čitavoj Šumadiji.

Toza je uz to imao sjajan, topao i duboko osećajan vokal: 1932. i 1933. godine bio je prvak Srbije u pevanju i sviranju harmonike, što mu je donelo diplome s potpisom kralja Aleksandra.

I majka Budimka je bila odličan pevač, čak bolji od Toze, tvrde oni koji su imali priliku da je čuju. Ona je takođe povremeno nastupala u *Jugoslaviji*, što se Tozi i nije dopadalo. Naime, Budimka je bila veoma lepa i gostima je svojim osobenim i čistim glasom slavuju prosto oduzimala dah, što je kod Toze izazivalo ljubomoru.

Predrag je, još kao dečak, dolazio u kafanu da sluša oca kako nastupa, bezgranično se diveći načinu na koji je izvodio stare narodne pesme, pa se može zaključiti kako se njegov prvi dodir s muzikom poklopio s prvim korakom. Videvši sinovljevo zanimanje za ono što on radi, Toza je u Kraljevu kupio malenu harmoniku, koju je Predrag primio s velikim i neskrivenim oduševljenjem. Tada se, kako je često kasnije govorio, njegovo poimanje sveta iz korena promenilo. Bio je prosto opsednut tim instrumentom. Kasnije će savladati sviranje trube i bubnjeva, ali ljubav prema dugmetari nikada u njegovom životu nije jenjavala.

Ceo dan je provodio s harmonikom, pokušavajući da po sećanju iz nje izvuče ono što je od oca čuo. Nekada mu je to i polazilo za rukom, što ga je hrabrilo da istraje. Za razliku od Toze, Budimka je Predragovu budućnost, pre svega, videla u njegovom redovnom školovanju. Međutim, kako se upornost uvek isplati, ubrzo je umeo tačno i tačno da odsvira sve što je naumio, pa je i majka na njega počela da gleda drugim očima. Majka, doduše, nije odustajala od zamisli da joj sin završi neku dobru školu, ali su oba roditelja ipak s radošću prihvatila činjenicu da je njihov sin jedinac nasledio talenat za muziku.

Ta radost, nažalost, nije bila dugog veka, pošto je vihor Drugog svetskog rata zahvatio i Kraljevo.

Nemci su 1941. godine, na Lagerskom groblju, s brojnim Kraljevčanima streljali i Svetozara Tozu Živkovića. Staranje o Predragu je preuzela majka Budimka, ali ona mu tada nije otkrila istinu o ocu. Tokom ratnih godina, on je neprestano iščekivao da će se Toza, onako nasmejan i raspoložen, kakvog ga je upamtio, pojaviti na vratima njihovog doma.

Te nade su s vremenom kopnele, pa se Predrag sve više okretao svakodnevi, koja nije bila nimalo ružičasta. Tako je, recimo, u ta teška ratna vremena, popara na trpezi delovala kao carski obed.

A kad se rat konačno završio, život u Kraljevu je počeo da se vraća u svoj tok. Pošto je ipak čvrsto odlučila da njen sin bude obrazovan, Budimka je Predraga prvo upisala u osnovnu školu, a zatim i u gimnaziju, u kojoj je, kao izuzetno dobar učenik, postao đak generacije. Tokom školovanja, muziku nije napuštao, pa se tih godina iskazao kao odličan i zreo instrumentalista na harmonici. Harmonika, sada ona velika i prava, žuljala je nejaka dečja pleća. Taj instrument je za njega imao neprocenjivu vrednost, jer je na njemu nekada svirao i otac Svetozar.

Imao je nepunih deset godina kada je počeo da zarađuje svirajući vikendima na svadbama i po kafanama u Kraljevu i okolnim selima. Svoj prvi honorar, nastupajući sa očevom harmonikom, zaradio je na svadbi kod nekog domaćina u selu Samaila.

Kafana je kod Predraga, iako je još bio maloletan, sve više postajala mesto na kome je pronalazio sve ono o čemu je kao mali maštao gledajući i slušajući oca kako prebire po harmonici. Bio je tada, u stvari, još dečak, ali veština na dugmetari preporučivala ga je svuda gde su muzika i veselje bili potrebni, što je bilo karakteristično za poratno doba. Siromaštvo i nemaština su se, kao i svuda, najbrže lečili pesmom i svirkom, u čemu je Predrag iskazivao zavidno umeće.

Majka Budimka, muzički nadarena, naučila ga je da svira i peva na stotine izvornih, narodnih i starogradskih pesama, ali u tome je najviše napredovao kod slavnog muzičkog pedagoga, profesora Abrakovskog.

– On mi je držao privatne časove iz opšteg muzičkog obrazovanja, upoznavši me s teorijom, istorijom i harmonijom – priseća se Predrag Živković Tozovac. – Tada sam, u stvari, i počeo perfektno da sviram na harmonici i tako postao jedan od malobrojnih pismenih muzičara toga vremena. Ono što sam naučio od profesora Abrakovskog primenjivao sam tokom čitave svoje karijere, jer to znanje niko više nije mogao da mi uskrati niti oduzme.

Iako je bio odličan đak u gimnaziji, sve češće je, sa instrumentom u rukama, provodio vreme u kafanama. On se tu svakako osećao veoma dobro, kao riba u vodi. To je, najzad, samo jedan od razloga za to što Tozovac kafanama nikada neće okrenuti leđa zarad karijere nekakvog salonskog umetnika. Znao je pritom da ga uspešna muzička karijera negde čeka, ali u tom mladalačkom dobu još nije znao gde, kada ni kako do nje da dođe. A ona ga je, u stvari, čekala u Beogradu, u koji se, završivši gimnaziju, uputio kako bi nastavio sa obrazovanjem.

S harmonikom na leđima i malim zavežljajem sa osnovnim stvarima, potrebnim za ono što ga u početku čeka u prestonici, na kraljevačku železničku stanicu došao je s majkom, koja ga je, moleći se u sebi da se njenom jedincu ništa loše ne dogodi, ispratila suznih i brižnih očiju. Uzgred, on je na taj put poneo dvojako nasleđe od pokojnog oca – njegovu harmoniku i nadimak Tozovac, koji će od tada neprestano stajati uz njegovo promenjeno ime Predrag i prezime Živković.

Kada neko prvi put dođe u veliki grad s namerom da tu i ostane, onda mu je potrebno izvesno vreme za prilagođavanje, ali Tozovac je početkom šezdesetih godina prošlog veka relativno brzo preskočio taj uvodni deo života u velegradu. Nastavio je sa školovanjem na Višoj ekonomskoj školi, gde je na kraju i diplomirao, ali to je učinio više da ugodi majci nego zato što mu je ta diploma trebala za ono što je nameravao da radi. Tako se, recimo, uporedo sa sticanjem diplome ekonomiste, glas o mladom i perspektivnom muzičaru brzo širio Beogradom. Gotovo je svakodnevno sticao nova poznanstva i angažmane po kafanama, motelima i hotelima. A kada se jednom oseti, slast scene i dobrih honorara s vremenom postaje sve jača i privlačnija. Doduše, u Beograd se ipak uputio da postane ekonomista, ali novca je bilo samo za višu školu, pa se, na svoje veliko zadovoljstvo, tih godina potpuno opredelio za muziku.

Brzo je shvatio da mu samo sviranje bez pevanja neće doneti uspeh, koji je željno očekivao. Dugmetara je bila osnov za sve, uključujući i proboj na trnovitoj estradi. U to vreme bio je jedan od retkih školovanih, a ne samo samoukih instrumentalista. Upravo mu je ta okolnost omogućila da često bude deo pratnje popularnih vokalnih solista, od kojih je na nastupima vešto skidao cake i cakice. Ostvario je, tako, zanimljivu saradnju s drugim, već afirmisanim harmonikašima i kompozitorima, Duškom Radetićem, Banetom Popovim i Dušanom Karaklajićem. Oni su ga ohrabрили da počne da stvara sopstvene pesme, koje bi postale deo njegovog repertoara. Kako je uz harmoniku sasvim dobro ovladao tehnikom sviranja još nekoliko instrumenata, Tozovac je jednostavno i brzo dolazio do kompozicija koje je autorski mogao da potpiše. Uprkos tom početnom zanosu i entuzijazmu, znao je da njegove kompozicije još nisu onoliko dobre koliko treba da budu da bi ih ponudio nekom izvođaču ili da bi ih, eventualno, sam otpevao na svojim nastupima.

Prvi pravi, veći i stalniji angažman dobio je u zemunskoj kafani hotela *Central*, koja je ubrzo postala poznata baš po njegovom virtuoznom sviranju. Jedne večeri ga je čuo slavni Milija Spasojević iz Meljaka. Milija je, s Mijom Krnjevcem i sa starijim bratom Ilijom, bio zaštitni znak dobrog muziciranja u Beogradu i okolini. On je u to vreme predstavljao autoritet na domaćoj estradi, pa je njegova izjava kako je Predrag Živković Tozovac „srpski Paganini na harmonici“ odjeknula među muzičarima. Tako je, u stvari, mladi Kraljevčanin skrenuo pažnju estradne javnosti na sebe i svoje umeće.

Sredinom šezdesetih godina prošlog veka, Tozovac je dobio priliku i da tokom leta nastupa u Ulcinju, gde je ostavio toliko dobar utisak da je sebi obezbedio angažman tokom jula i avgusta u narednih nekoliko sezona. Verovatno tada nije mogao ni da sanja koliko će biti tražen i popularan u Crnoj Gori ni kojom će se brzinom pročitati njegovo ime. Ne samo da je tada postao daleko najpoželjniji muzički šoumen u tom delu primorja bivše Jugoslavije već je, početkom sedamdesetih godina prošlog veka, prostrana bašta sutorskog hotela *Zlatna obala* bila tesna da primi sve one koji su nastojali da čuju i vide čudesnog Tozovca.

I tako svake večeri.

A kada bi priveo kraju sviranje na moru, opet bi postao glavna atrakcija zemunskog *Centrala*, odakle se takođe godinama nije vadio.

Već u najranijoj fazi karijere shvatio je da svirka s pevanjem, ma koliko bila kvalitetna, nije baš uvek dovoljna da zadovolji publiku. A ona je umela i te kako da bude i probirljiva i zahtevna. Zato je između numera ili muzičkih blokova ubacivao lični tok-šou, ispunjen pošalicama, vicevima, dosetkama, anegdotama... Ispostaviće se s vremenom da je ta vrsta komunikacije, kojom ga je majka priroda obilno darivala, u njegovom slučaju pun pogodak, jer je veštom retorikom, duhovitošću i urođenim šarmom plenio i naprečac osvajao publiku. Time je njegov nastup dobio na težini,

pa je u odnosu na druge uvek bio u prednosti kada se odlučivalo o angažmanu.

Uz glas o scenskom umeću, Tozovca je već tada u javnosti bio glas da je veliki ljubitelj žena. Ako je s harmonikom u ruci jurio iz kafane u kafanu, onda su žene, gde god se on zatekao, jurile njega.

Predrag je, kao školovani muzičar, znao da može da postigne mnogo više od angažmana po kafanama, restoranima i letnjim terasama, koji su mu donosili pristojan novac i slavu utemeljenu na priči o najkompletnijem srpskom šoumenu. Sredinom šezdesetih godina prošloga veka, nije bio sasvim siguran šta bi dalje trebalo da učini u karijeri. Harmoniku je sjajno svirao, pevao je sve bolje, počeo je i da komponuje, ali širu popularnost još nije stekao. Onda je shvatio da mu nedostaje ploča, koju je većina njegovih kolega odavno imala. Bio je u tom pogledu pomalo nesiguran i skeptičan. U studiju nema šale, komike, zanimljivih priča ni anegdota, već samo čistog i nepogrešivog pevanja na već snimljenu matricu, a zatim se sve to utiskuje na vinil. Za popravni, jednostavno, nije bilo ni vremena ni mesta.

Imao je, istini za volju, nešto malo iskustva, jer je uradio traljavi singl s pesmom „Zaigrali kolo“, koju bi najradije zauvek zaboravio. Sve je tu bilo klimavo, od muzičke pratnje do njegovog glasa, koji je kasnije zgroženo opisao kao „kreštavi i tanušni petlić pred klanje“. U više navrata je isticao da je srećan što tu ploču niko nema. Nema je ni on sam, jer je jednostavno ne računa u svoju diskografiju.

Prvi pravi, zvanični singl Tozovac je objavio 1965. godine za PGP RTB, koji će nadalje biti njegova matična diskografska kuća. Na singlu se našla pesma „Olistala šuma“, kojom je Tozovac mogao da se ponosi. Na istoj ploči su se našle još tri numere: „Oči su ti tugom prelive“, „Kad povedem kolo moje“ i „Jesen stigla i u naša sela“. Odmah po objavljivanju tog singla, otišao je u Kraljevo da ga

pokloni majci Budimki, koja je tada sijala od sreće. Ta Tozovčeva debitantska ploča je označila početak njegovog nezaustavljivog uspona na estradi, ali on je, uprkos tome što je napravio prvi dobar i siguran korak prema vrhu, veoma dobro znao da je to, ipak, i dalje nedovoljno za ono čemu teži – za apsolutni uspeh.

Sledilo je još nekoliko njegovih pokušaja da se diskografski dokaže, ali to su uglavnom bile duetske pesme s bardovima narodnog melosa Zorom Drempetić, Milom Lekić i Vasilijom Radojčić. Te ploče su dobro prošle kod publike, mada su Tozovcu više značile kao lična reklama, biografski ukras i ponos što saraduje s muzičkim legendama. I nadalje je čežnjivo iščekivao pravu diskografsku šansu s pesmom koja će ga vinuti među estradne zvezde.

Teoretski rečeno, sve prekretnice, životne ali i one u karijeri, dolaze neplanirano i kada im se najmanje nadamo. To nepisano pravilo nije mimoišlo ni Tozovca.

Bilo je kasno letnje popodne. Sedeo je u tada čuvenom beogradskom *Šumatovcu*, okružen zanimljivim ljudima. Za istim stolom je sedeo s Lepom Lukić, Predragom Cunetom Gojkovićem i Safetom Isovićem. Tozovac, kao najmlađi, i nije imao previše prostora da ispolji svoju duhovitost niti da uzme retoričku banku. Sedeo je smireno, najčešće ćutao i samo povremeno ulazio u dijaloge, dok mu je pogled nemirno šarao po unutrašnjosti kafane, kao da će svakoga časa tu naići neko koga očekuje i dobro poznaje. I zaista, u neko doba je u *Šumatovac* ušao poznati, u pevačkim krugovima afirmisani tekstopisac Miodrag Mića Milutinović. Ne pitajući nikoga, seo je za njihov sto i naručio turu pića za sve. Kada ih je konobar poslužio, Mića iz džepa počeo da vadi papire na kojima je bilo ispisano više stihova.

– Imam odlične pesme, ali ne i pevača koji bi ih otpevao, pa pošto vi ovde sedite dokoni i ’vatate zjala, pomislilih kako bi neko od vas možda mogao... – iznese Mića ponudu, za koju se, očekivano,

najviše zainteresovao Tozovac. Već posle prvog čitanja Mićinih stihova, shvatio je da u rukama ima baš ono što njemu treba – hit pesmu.

I osećaj ga nije prevario.

Pesma „Ispod lipe, kraj potoka“ se 1967. godine, odmah po objavljivanju, besomučno vrtela na svim radio-stanicama. Bio je to Tozovčev veliki kompozitorski trijumf, ali i Milutinovićev kao autora teksta. Nikakve dileme nije bilo da se Tozovac tom numerom ozbiljno nametnuo i pokazao da se na njega, kao na muzičara koji ume da napravi dobru pesmu, ubuduće ozbiljno mora računati. Na tom maxi-singlu, naslovnu numeru su pratile još tri njegove: „Zapevaj mi, Šumadijo“, „Zašto te zavoleh?“ i „Lijepa li si, Sarajčice mila“. Te pesme se nisu slušale kao „Ispod lipe, kraj potoka“, ali su kvalitetom u svakom pogledu ukazivale na Tozovčev veliki autorski potencijal.

Sa oreolom zvezdice koja obećava, Tozovac je iste godine snimio još tri singla, uključujući i duetski sa slavnom Silvanom Armenulić. Njihova pesma „Devojčice garava“ bila je pun pogodak i veliki diskografski hit.

– Od Silvaninih kolega, njenu večnu kuću još jedino redovno obilazi Predrag Živković Tozovac – rekao je jednom Silvanin suprug Radmilo Armenulić.

Nije daleko od istine reći da Tozovac time odaje većitu počast pevačici koja mu je pomogla u trenutku kada je grabio ka estradnom Olimpu.

Svako doživi trenutak kada mu se čini da mu sve polazi za rukom. Tozovcu se to dogodilo krajem šezdesetih godina. Sa samo nekoliko hitova na repertoaru, našao se u epicentru najtraženijih domaćih pevača. Kratka turneja po Bugarskoj dodatno mu je ulila samopouzdanje, pa će zbog toga često pred važne događaje

u karijeri posećivati tu susednu zemlju, gde je s vremenom postao istinska muzička zvezda. Osetio je ujedno da je kucnuo njegov čas i da nikako ne sme da zastane. Imao je već spremljene nove pesme, redovno testirane u kafanama u kojima je nastupao, kao i dobru atmosferu oko sebe. Reakcija gostiju na njegove numere bila mu je nepogrešiv orijentir i stilsko usmerenje. Ona i samo ona, govorio je misleći pritom na kafanu, određuje šta je dobro, a šta ne! Šta je hit i šta će se vrteti, odnosno šta je prosečna pesma, koja je dobra ali se i neće baš previše slušati na radiju. To neprestano opipavanje pulsa pokazalo mu je da on ima pesme koje će mu ubuduće svakako uvećati ugled, doneti slavu i popularnost.

Jedna od tih numera bila je i „Violino, ne sviraj“, koju je prvi put javno izveo na festivalu *Ilidža '69*. U izuzetno jakoj takmičarskoj konkurenciji, u kojoj su bili Zaim Imamović, Lepa Lukić, Safet Isović, Beba Selimović, Gvozden Radičević, Nedžad Salković, Bora Spuzić Kvaka, Dragoslav Mihajlović Kanarinac, Bora Drljača, Nada Mamula, Jasna Kočijašević i mnogi drugi, Tozovac s tom pesmom nije pobedio. Trijumfovao je Nedeljko Bilkić sa „Ilidžanko, Bosanko“, ali je „Violino, ne sviraj“ postala daleko najslušanija pesma s te muzičke smotre. Ona će mu, u stvari, otvoriti sasvim nove muzičke puteve i učiniti mu karijeru još uspešnijom. Singl s tom kompozicijom, uz pesme „Oplakana ljubav“ i „Slomljeno srce“ Budimira Buce Jovanovića, i pesmu „Lažna ljubav“ Dobrivoja Ivankovića, ubrzo po objavljivanju je dostigao zlatan tiraž.

Kako Tozovac pripada onim muzičarima koji se nikada postignutim ne zadovoljavaju niti uživaju na lovorikama uspeha, tokom dela karijere kada je krupnim koracima grabio prema samom vrhu popularnosti neprestano je tragao za nečim što bi ga izdvajalo od drugih autora, instrumentalista, tekstopisaca i pevača. U toj potrazi često je posezao za divnim starim narodnim pesmama, koje bi aranžmanski osavremenjivao i onda na svoj način